

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER

UITGAVE VAN HET NEDERLANDSCH ECONOMISCH INSTITUUT

25^E JAARGANG

WOENSDAG 25 SEPTEMBER 1940

No. 1288

COMMISSIE VAN REDACTIE:

J. G. Koopmans; P. Lieftinck; N. J. Polak; J. Tinbergen
en F. de Vries.

Secretaris van de Redactie: M. F. J. Cool.

Redactie-adres: Pieter de Hoochweg 122, Rotterdam-W.
Aangeteekende stukken: Bijkantoor Ruigeplaatsweg.
Telefoon Nr. 35000. Postrekening 8408.

Abonnementsprijs voor het weekblad, waarin tijdelijk is opgenomen het Economisch-Statistisch Maandbericht, franco p. p. in Nederland f 20,— per jaar. Buitenland en koloniën f 23,— per jaar. Losse nummers 50 cent. Donateurs en leden van het Nederlandsch Economisch Instituut ontvangen het weekblad gratis en genieten een reductie op de verdere publicaties. Adreswijzigingen op te geven aan de Redactie.

Advertenties voorpagina f 0,50 per regel. Andere pagina's f 0,40 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van advertenties: Nijgh en van Ditmar N. V., Uitgevers, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage. Postchèque- en girorekening Nr. 145192. Adres te Rotterdam: Erasmushuis, Tel. Nr. 31696.

INHOUD:

	Blz.
Herziening omzetbelasting door Mr. Dr. E. Tekenbroek	588
De hand aan den ploeg door Prof. Dr. W. C. Mees R. Azn.	592
De elasticiteit van de vraag naar melk, boter en vleesch door Prof. Dr. J. Tinbergen	593
De Rijksmiddelen over Augustus 1940	594
Aanteekeningen.	
Overheidsmaatregelen op economisch gebied	596
Maandcijfers.	
Overzicht van den stand van de Rijksmiddelen ..	596
Statistieken.	
Bankdisconto's — Geld- en Wisselkoersen —	
Bankstaten	597— 598

GELD-, KAPITAAL- EN WISSELMARKT.

De geldmarkt blijft min of meer ongewijzigd met no-teeringen tusschen de 2½ pCt. voor driemaandspapier en 3¹/₁₆ pCt. voor jaarspapier en de tusschenliggende termijnen naar rato. De markt blijft in staat voortdurend schatkistpapier op te nemen, getuige het feit, dat op den weekstaat van De Nederlandsche Bank per 16 Sept. j.l. de post rechtstreeks door de schatkist bij de centrale bank ondergebracht schatkistpapier weer met rond 7 miljoen verminderd bleek te zijn. De ruimte op de geldmarkt weerspiegelt zich in de balanscijfers der particuliere banken. In het driemaands-tijdvak tusschen ultimo Mei en eind Augustus steeg het cijfer der crediteuren van de vier Nederlandsche grootbanken met rond 130 miljoen, terwijl de handelsdebiteuren — inclusief voorschotten op effecten — in diezelfde periode daalden met rond 70 miljoen. De som dezer beide mutaties kwam derhalve aan het absorptievermogen der banken voor schatkistpapier ten goede, in overeenstemming waarmee dan ook de portefeulle van dat papier met rond 210 miljoen steeg.

Van de wisselmarkt valt niets te melden. Terzake van de ontwikkeling van ons buitenlandsche betalingsverkeer kan worden opgemerkt, dat volgens de jongste berichten ook het verkeer met Zwitserland en Griekenland over de Duitsche clearing zal worden geleid. Zooals bekend, was eenigen tijd geleden met betrekking tot het verkeer met Zwitserland een autonome en vooralsnog eenzijdige clearing afgekondigd, zulks in antwoord op de in Zwitserland reeds tevoren getroffen autonome maatregelen. Zwitsersche debiteuren waren daardoor op enkele uitzonderingen na — zulk een uitzondering werd b.v. gemaakt voor remises door verzekeringmaatschappijen aan Nederlandsche begunstigden — gedwongen het verschuldigde bij de Zwitsersche Nationale Bank te storten. Deze in beide landen getroffen eenzijdige maatregelen konden uiteraard niet de basis vormen voor een normaal betalingsverkeer. Thans blijkt uit persberichten, dat, evenals zulks met betrekking tot Zweden geschiedde, een regeling getroffen is om de clearing inderdaad tweezijdig te maken en wel met vereffening over de Nederlandsch-Duitsche clearing. Een officieele mededeeling terzake is hier te lande nog niet gedaan; wel staat vast, dat op het oogeblik door het Deviezeninstituut geen vergunning meer wordt verleend tot storting in de Zwitsersche clearing.

De effectenmarkt gaf een vrij levendig beeld te zien. Opvallend was, dat behalve de aandelenmarkt dit keer ook de obligatiemarkt gunstig van toon was. In de laatste dagen der week kon men zelfs spreken van een zeer gunstige stemming voor obligatiën, waarbij vooral Staatsfondsen konden monteeren, terwijl gemeente-obligatiën nog achter bleven. De ervaring leert evenwel, dat deze waarden in den regel eerst na eenigen tijd de beweging der Staatspapieren volgen.

HERZIENING OMZETBELASTING.

De reeds lang in de lucht hangende verhooging van de omzetbelasting is afgekomen. Bij besluit van den Secretaris-Generaal van het Departement van Financiën d.d. 21 Augustus jl. is ze vastgesteld en krachtens art. 12 van dat besluit zullen de verhoogde percentages van 1 October af geheven worden.

Door het gewijzigde Staatsbestel, waaronder wij thans leven, heeft de onderhavige wijziging geen parlementaire geschiedenis. Ware het anders geweest, stellig zouden in het parlement de noodige stemmen tegen deze verhooging van de omzetbelasting zijn opgegaan. Men zou er op hebben gewezen, dat verhooging van deze verteringsbelasting de kosten van levensonderhoud opdrijft, hetgeen in het bijzonder de minder draagkrachtigen zou treffen. Wel ware dan te verwachten geweest, dat het parlement met het oog op den toestand van de schatkist het desbetreffende wetsontwerp in arren moede zou hebben aanvaard, maar dan toch zeker niet voordat het noodige over de verhouding tussen directe en indirecte belastingen zou zijn gezegd.

De economische zijde van de belastingverhoging.

Heeft het veel zin zich thans te verdiepen in de gevolgen, die van de verhoging van de omzetbelasting te verwachten zijn, en na te gaan, of niet aan een andere belastingverhoging de voorkeur ware te geven? Wij meenen van niet. De verhoudingen, waaronder wij leven, zijn dermate onbestemd, dat het „ceteris paribus”, dat toch als noodzakelijke veronderstelling voor ons betoog zou moeten dienen, thans een dergelijke absurditeit is, dat men zulk een betoog terecht als ijdel theoretisch geschrijf zou moeten kwalificeeren.

Gezien de financiële behoeften van de overheid is het intusschen begrijpelijk, dat men o. m. naar het middel van verhoging der omzetbelasting gegrepen heeft, omdat het groote draagvlak dezer belasting een fiksche opbrengst garandeert, welke verkregen wordt met weinig of geen meerdere heffingskosten, althans wat de zgn. directe perceptiekosten betreft. Deze meerdere opbrengst is dus koopkracht, die van de particuliere (productie- dan wel verbruiks-) huishoudingen naar de overheids-huishouding wordt overgeheveld; daardoor wordt, gelijk door elke belastingheffing, een extra druk op de particuliere huishoudingen gelegd, welke druk zich uit hetzij door een verhoging van de kosten van levensonderhoud (bij de particuliere verbruikshuishouding), hetzij door een vermindering van winsten (bij de particuliere productie-huishouding).

Als wij de invoering van een belasting (of de verhoging van een reeds geldend tarief) beschouwen als een schok, die aan het economische leven wordt toegebracht, dan kan men zeggen, dat de aard van de belasting het punt, resp. de punten bepaalt, waar die schok het eerst opgevangen wordt. De nadruk moet daarbij vooral gelegd worden op de woorden „het eerst”, want de schok wordt vanuit het punt van heffing doorgegeven. Als gevolg van de nieuwe heffingen wijzigen zich ruilverhoudingen; een „tegenschok” op andere punten van het economische leven doet zich voor door de besteding, die de overheid aan de nieuw gekeurde koopkracht geeft. Bij belastingen van algemeenen aard, die dus niet op basis van „spezielle Entgeltlichkeit” geheven worden, is er geen causaal verband tusschen de heffing en de besteding van het geld door de overheid, hetgeen de vaststelling van de uiteindelijke economische consequenties van die belastingen nog onbestemder maakt dan ze anders reeds is. Wij gelooven dan ook, dat men goed doet zich terdege te realiseeren, dat de consequenties van een verandering in de belastingheffing nooit exact vast te stellen zijn.

Wellicht wordt het inzicht in deze iets minder onbe-

vredigend bij een „économie dirigée”, waarheen wij kenelijk groeien. Zulks valt vooral te verwachten als het van boven af geleide economische leven tot orderings-object heeft een min of meer gesloten geheel, of althans een geheel, waarvan de contactpunten met de buitenwereld gecentraliseerd zijn. Het zijn immers vooral de tallooze, dikwijls ondergrondse, kanalen, waarmee het economische leven van een land communiceert met dat van andere landen — die een eigen, geheel anders gerichte economische politiek drijven — waarlangs bewegingen naar buiten afvloeien, dan wel tegenstroomingen het land binnendringen, die een exact inzicht onmogelijk maken.

De onmacht om op eenigszins bevredigende wijze de juiste consequenties van een verandering in de belastingheffing voor een bepaald land vast te stellen, geldt dus niet alleen voor de abnormale omstandigheden, die wij thans in Europa doormaken, maar evenzeer voor de meer normale omstandigheden, waaronder men, laat ons zeggen vóór 1914 leefde. Dat dit besef van de beperktheid van het menselijke inzicht in deze in vroeger jaeren steeds voldoende levendig is geweest, meenen wij te moeten betwijfelen. De publicatie van het Centraal Bureau voor de Statistiek d.d. Januari 1939 over „Het aandeel van enkele indirecte belastingen en landbouwcrisishellingen in de gezinsuitgaven” getuigt daarvan. Niet dat wij het nut van een dergelijke publicatie zouden willen betwisten. Integendeel, goed statistisch materiaal over de wijze, waarop de overheid haar inkomen verkrijgt, kan niet voldoende op waarde geschat worden. Ons bezwaar richt zich echter tegen de suggestie, die in den titel van een dergelijke publicatie verscholen ligt, t. w., dat men den druk, dien de indirecte belastingen op de particuliere verbruikshuishoudingen leggen, in cijfers zou kunnen uitdrukken. In den politieken strijd, waarin de onderscheiden politieke partijen t. a. v. de belastingpolitiek zich op bepaalde stellingen hebben vastgezet, kan een dergelijke suggestie om der wille van de propaganda betekenis hebben, wezenlijke betekenis voor dengene, die dieper wil schouwen, heeft zij niet.

Slechts één ding mag men, wat de onderhavige materie betreft, constateeren: t. w. dat de invoering resp. verhoging van een verteringsbelasting (gelijk de omzetbelasting is) tot gevolg zal hebben, dat de eerste schok goeddeels zal worden opgevangen door de consumenten, dus door de particuliere verbruikshuishoudingen, in den vorm van een verhoging der prijzen. Maximum-prijeregelingen kunnen echter reeds beletten, dat de schok van het heffingspunt uit, i. c. de verkoopzijde van de fabrikanten-bedrijven¹⁾, aan de particuliere verbruikshuishoudingen wordt doorgegeven. Naast dergelijke juridische barrières zijn er zuiver economische (zoa! bijv. een hogere elasticiteit van de vraag naar een bepaald artikel, het aanwezig zijn van substitutie-artikelen e. d.), die het doorgeven van de schok in de richting van de consumenten beletten. In elk geval zal in een periode van teruglopende inkomens de tendenz, dat de schok in de richting van de consumenten zal worden doorgegeven, minder sterk zijn. De druk der omzetbelasting zal zich dan van het heffingspunt uit in de richting van de productiehuishoudingen en niet in de richting van de verbruikshuishoudingen voortzetten. De omzetbelasting krijgt dan het karakter van een bedrijfsbelasting, de bedoeling van den wetgever, die er een verteringsbelasting van wil maken, ten spijt. De winstmogelijkheid in bepaalde be-

¹⁾ Door de wijze, waarop de administratie, vooral na de zgn. technische wijziging van Aug. '38, de Omzetbelasting ten uitvoer heeft gelegd, is het wellicht juist te zeggen, dat het heffingspunt meer naar den consument toe verlegd is en thans gelegen is bij de verkoopzijde van den groothandel, of, wat in wezen hetzelfde is, maar zich scherper afteekent: de inkoopzijde van den kleinhandel.

drijfstacken vermindert dan; er komt dus een druk op de desbetreffende productie te staan en de economische activiteit zal zich in een andere richting oriënteren. Hier raken wij een zijde van de omzetbelasting, en trouwens van de belastingpolitiek in haar geheel, die wellicht in de naaste toekomst in toenemende mate de aandacht zal vragen, t. w. de belastingheffing als middel tot het voeren van een economische politiek. De omzetbelasting kan daarbij van beteekenis zijn bij de zgn. „Verbrauchslenkung“²⁾. Het is nog niet zoo lang geleden — zij het dan dat een duidelijke verandering zich te dien opzichte reeds eerder afteekende — dat als principe voor de fiscale politieke doelstelling, dat uitsluitend fiscale en niet economisch-politieke doelstellingen bij de belastingheffing voor mochten zitten. Het lijkt waarschijnlijk, dat deze kunstmatige onderscheiding, vooral veroorzaakt doordat de fiscale vraagstukken vroeger te weinig van de economische zijde benaderd werden, definitief zal verdwijnen.

De fiscaal-technische aspecten der wetswijziging.

Maar genoeg over de economische zijde van de onderhavige herziening van de Omzetbelasting. De positief-rechtelijke voorschriften van het herzieningsbesluit mogen thans onze aandacht hebben. Bij kennisneming van den inhoud daarvan blijkt, dat het geenszins uitsluitend betreft een verhooging van de heffingspercentages van 4, resp. 10 pCt. tot 6, resp. 12 pCt.

Naast deze verhooging blijken verschillende vrijstellingen te vervallen, t. w. die voor bloemen (versche), boeken, weekbladen en alle andere periodiek verschijnende geschriften, fruit, groenten (versche en gezouten), haring (gerookte), visch, en andere peulvruchten dan erwten (groene en gezouten), bruine en pacijnen. (Zie art. 1 van het besluit). Discriminatie in dier voege, dat de verhooging van 4 pCt. tot 6 pCt. achterwege blijft, vindt plaats voor: boekweitgrutten, boter, fruit, gas, groenten (versche en gezouten), petroleum, plantaardige en dierlijke oliën en vetten, schoenen (vetlederen), suiker, stroop, visch, zeep (zachte, zgn. groene en gele) (zie art. 2, lid 2 van het besluit).

In den vervolge krijgen wij dus vier in plaats van drie groepen: 1) een groep goederen, die vrijgesteld is van omzetbelasting en bijzonder invoerrecht (opgenomen in tabel B); 2) een groep goederen, belast met 4 pCt. (opgenomen in art. 2 lid 2 van het wijzigingsbesluit³⁾); 3) een groep goederen (de grootste groep), belast met 6 pCt., en 4) een groep goederen, belast met 12 pCt. (opgenomen in tabel A, de zgn. weeldetabel).

De omzetbelasting heeft zich steeds gekenmerkt door het feit, dat zij veel delegaties aan de uitvoerende macht inhield en dat de regeling van de rechtspraak niet bijster bevredigend genoemd mocht worden. De parlementaire historie had dan ook vooral voor deze belastingwet een bijzondere beteekenis.

Immers uit de tusschen de regeering en het parlement gewisselde stukken en de daarop volgende mondelinge behandeling leerde men de draagwijdte kennen van de delegaties, vooral door de uitlatingen van de zijde van

²⁾ Discriminatie in het heffingspercentage van de winsten in de onderscheiden bedrijfstakken behaald werkt in dit opzicht nog effectiever. Tevens bereikt men daarmee, dat de gemeenschap haar deel krijgt van de bijzondere winst, die in bepaalde bedrijfstakken door de bijzondere omstandigheden behaald wordt. Uitgesloten lijkt het ons derhalve niet, dat de belastingpolitiek zich in die richting zal oriënteren; men dient echter niet gering te denken over de fiscaal-technische moeilijkheden, verbonden aan een splitsing van het bedrijfsleven naar de onderscheiden branches, die zulks met zich brengt.

³⁾ Tot deze groep behooren tot op zekere hoogte ook de machines, werktuigen, gereedschappen en vervoermiddelen, bedoeld in art. 4 van het Besluit.

den Minister over de beteekenis, die hij aan bepaalde voorschriften en definities toekende.

Een typisch voorbeeld daarvan is de toezegging door den Minister indertijd in de IIde Kamer gedaan om crisishellingen voor de toepassing van art. 7, 2e lid met accijnzen gelijk te stellen.

Doch niet alleen de officieele parlementaire stukken waren van belang; niet minder beteekenis had o. i. de literatuur, die loskwam naar aanleiding van het wetsontwerp waarbij de stem van de praktijk gehoord werd voordat de wet definitief tot stand kwam. Nu zal zelfs de meest onstokte bewonderaar van ons Staatsbestel voordat vers land bezet werd kwalijk durven stellen, dat die parlementaire stukken en die literatuur niet in alle opzichten verheffend van inhoud waren; politieke koehandel, benepen pleidooien voor groepsbelangen, e.d. kan men er in terug vinden. Zie tegenover de beteekenis van een klankbodem had. Overheid en belastingplichtigen geraakten wat op elkaar afgestemd; men leerde de strekking van het wetsontwerp, met name van de daarin vervatte begrippen en gebezigde uitdrukkingen, kortom de ratio legis, kennen.

De toestand is nu zoo, dat men de draagwijdte van het onderhavige herzieningsbesluit uit den tekst ervan niet leert kennen en men noodzakelijkerwijze de Uitvoerings-resolutie, de Leidraad en de Resolutiewijziging Bijzondere Regelingen 1940 ter hand moet nemen om zulks te ervaren⁴⁾.

Van groot geldelijk belang, vooral voor den handel in gedistilleerd, is het voorschrift, dat bij de berekening van de waarde, waarover de omzetbelasting, resp. het bijzonder invoerrecht, wordt geheven, de accijnzen en de belastingen, waaraan die goederen onderhevig zijn, moeten worden ingecalculereerd. Art. 3 lid 3 van het besluit bevat een soortgelijk voorschrift voor de belasting op gouden en zilveren werken. Gememoreerd moge worden, dat crisishellingen en het bijzonder benzine-invoerrecht voor de toepassing der omzetbelastingwet als accijnzen gelden.

Van principieelen aard achten wij de verminderde heffing voor machines, werktuigen, gereedschappen en vervoermiddelen, vervat in art. 4 van het besluit. Deze verminderde heffing is gegoten in den vorm van de toekenning van een recht op teruggaaf, of vrijstelling van één derde der belasting (dus 2 pCt.) aan hen, die deze artikelen voor hun beroep of bedrijf aanschaffen. Blijkens de Leidraad ligt het in de bedoeling de vrijstelling slechts in uitzonderingsgevallen te geven; het verzoeken van teruggave dient de normale weg te zijn. Uit de Leidraad putten wij ook de wetenschap, dat de teruggaaf per kwartaal wordt verleend. Bij het lezen van het desbetreffende voorschrift in het besluit vraagt men zich af, waarom in deze de figuur van een recht op teruggaaf, resp. vrijstelling is gekozen en men de opgemelde artikelen niet heeft opgenomen in art. 2 lid 2 van het besluit, bevattende de goederen, die slechts met 4 pCt. worden belast. De Leidraad maakt ons op dit punt niet wijzer, daar volstaan wordt met de vermelding: „Onderscheidene bezwaren verzetten zich tegen het zonder meer met vier percent belasten.“ Vermoedelijk heeft men hier te doen met overwegingen van heffings- en contrôletechniek, waarbij de fiscus gaarne aan den veiligen kant zit.

Dit artikel 4 is intusschen voor het bedrijfsleven wel het meest sympathieke. Economisch beschouwd, is het immers nooit goed te verdedigen geweest, dat de omzetbelasting, zooals wij die hier te lande kennen, die als verbeteringsbelasting beoogt de goederen op hun weg naar den

⁴⁾ Voor het schrijven van dit artikel hebben wij, wat dit betreft, een dankbaar gebruik gemaakt van het één dezer dagen bij van Stockum verschenen werkje van Mr. C. P. Tuk: „De verhooging Omzetbelasting 1940“.

uiteindelijk den consument *eenmaal* te belasten, dergelijke kapitaalgoederen belast. Evenals voor grond- en hulpstoffen, uit hoofde van de overweging, dat zij opgaan in het eindproduct, een vrijstelling in de wet is opgenomen, past ook voor kapitaalgoederen, die, zij het dan geleidelijk, in het eindproduct opgaan, een vrijstelling.

Tusschen de van belasting vrijgestelde grond- en hulpstoffen en de door het herzieningsbesluit thans gedeeltelijk vrijgestelde machines, werktuigen, gereedschappen en vervoermiddelen, bevindt zich nog een categorie van goederen, die in de rechtspraak over de omzetbelastingwet den titel van „bedrijfshulpmiddelen” hebben gekregen. Voorbeelden daarvan zijn: breimachinaalden, filterdoeken, modellen, slijpschijven, smeermiddelen voor de vervoermiddelen, weefkaarten, enz.

De belastingheffing over deze categorie van goederen, voor zoover ze door fabrikanten verbruikt worden, blijft o.i. in het stelsel der wet een inconsequentie ⁵⁾.

Het wil ons voorkomen, dat men op dit punt eerst dan een bevredigende oplossing kan krijgen, als de wetgever hier geen technisch criterium maar een economisch criterium aanlegt en vrijstelling, resp. recht op teruggaaf van belasting geeft voor alle artikelen, die de fabrikant in zijn productieproces gebruikt en volgens een naar goed koopmansgebruik gevoerde administratie als onkosten incalculeert.

Voorts treft het ons, dat artikel 4 van het wijzigingsbesluit de teruggaaf of vrijstelling van één derde der belasting, over machines, enz., geheven, verbindt aan het „aanschaffen” der desbetreffende artikelen. Dit doet de vraag rijzen, of een fabrikant, die deze artikelen zelf produceert en ze dus niet aanschaft, niet van de gunstige regeling van art. 4 kan profiteren? Hij wordt immers, waar art. 3 lid 1 sub e een dergelijk voor eigen gebruik beschikken over goederen met levering gelijk stelt, voor de volle 6 pCt. in de belasting betrokken.

Een motiveering voor het maken van een dergelijk verschil in behandeling is er o. i. niet. Wellicht, dat de inspecteurs geïnstrueerd zullen worden onder „aanschaffen” in deze ook te verstaan het in eigen gebruik nemen van zelfgeproduceerde machines, enz. Taalkundig is dit wel niet een bijzonder fraai figuur, maar op dat punt is men, wat de Omzetbelastingwet betreft, nooit bijster fijngevoelig geweest, getuige o.m. het wettelijke begrip „fabrikant” in art. 3 der wet (w.o. bijv. ook een kunstschilder en een tandarts vallen). Alleen de Tariefcommissie was in deze zoo fijngevoelig 30 om naast het begrip „hulpstoffen” nog het begrip „bedrijfshulpmiddelen” te introduceren.

⁵⁾ Wellicht, dat de Tariefcommissie in het feit, dat thans ook machines en gereedschappen, zij het dan gedeeltelijk, worden vrijgesteld, aanleiding kan vinden het begrip hulpstoffen eenigszins ruimer te interpreteren en daaronder ook bedrijfshulpmiddelen te verstaan. In haar uitspraak d.d. 12/6 '35 No. 91 0 (B 5903) overwoog de Tariefcommissie, dat in de wet niet is aangegeven wat onder grond- en hulpstoffen moet worden verstaan en dat het uitvoeringsbesluit dienaangaande evenmin opheldering geeft. Zij meende derhalve te moeten onderzoeken wat in wetenschappelijken zin onder hulpstoffen moet worden verstaan, en vatte dit zoo op, dat zij in eenige Deutsche lexicons, zoo o. m. Brockhaus' Lexicon, nasloeg wat daarin onder hulpstoffen werd verstaan. Het wil ons voorkomen, dat het juistere ware geweest te trachten het begrip hulpstoffen te interpreteren aan de hand van de ratio van de Omzetbelastingwet. Die ratio pleit o. i., wat onze Omzetbelastingwet betreft, voor een ruime opvatting van dit begrip en wel dermate, dat ook wat de Tariefcommissie bedrijfshulpmiddelen is gaan noemen, daaronder te vatten is. Deze ratio is o. i. versterkt door het onderhavige herzieningsbesluit, nu ook machines en gereedschappen, zij het dan gedeeltelijk, worden vrijgesteld.

Noch in de Uitvoeringsresolutie, noch in de Leidraad, staat intusschen omtrent de gelijkstelling van „in eigen gebruik nemen” met „aanschaffen” iets te lezen.

Een heffing ineens over de waarde der handelsvoorraden.

Een voor het bedrijfsleven, in het bijzonder voor den handel, minder sympathiek karakter draagt art. 8 van het wijzigingsbesluit, waarvan de strekking is, dat alsnog de meerdere belasting over de bij den handel op 1 October a.s. aanwezige voorraden bij wijze van naheffing gebeurd wordt. Een heffing ineens over de handelsvoorraden dus en wel van 2 pCt.; voor voorraden van gezouten groenten van 4 pCt.; voor voorraden van boeken, van gerookte haring, van niet-versche visch, en van peulvruchten, niet zijnde groene en grauwe erwten, bruine boonen of capucijners van 6 pCt. Voor den handel heeft dit voorschrift niet alleen onaangename pecuniare gevolgen, maar zeker niet minder zwaar te achten administratieve gevolgen. Aan alle groot- en kleinhandelaren, zoomede aan fabrikanten, die tevens het beroep van handelaar uitoefenen ⁶⁾, wordt de verplichting opgelegd vóór 20 October a.s. volledige voorraadstaten over te leggen, op straffe van het plegen van een misdrijf, waarop als maximum f 5000 boete staat.

Het is voorwaar geen sinecure wat hier verlangd wordt, vooral als men zich realiseert, dat de voorraad-administratie doorgaans het zwakste punt in de koopmansadministratie is.

Dit tijdschriftartikel kan geen commentaar zijn; vandaar dat wij hier volstaan met belanghebbenden te adviseeren de Uitvoeringsresolutie en de Leidraad te raadplegen. Daarbij zal blijken, dat de ambtenaren zijn geïnstrueerd zoo soepel mogelijk op te treden, en dat eenige voor belastingplichtigen gunstige regelingen getroffen zijn, waarvoor men in den tekst van het besluit zelf geen basis kan vinden. Om eenige voorbeelden te noemen:

1. De meerdere belasting, die verschuldigd is, omdat indertijd geen belasting was berekend over het bedrag van de crisishffing, de monopolieheffing of het statistiekrecht, dat in den prijs was ingecalculeerd, behoeft niet door de ambtenaren geheven te worden als de naheffing alleen daaraan zou zijn toe te schrijven. Dit geldt dus alleen voor die goederen, waarvan het heffingspercentage niet verhoogd wordt.

2. De over handelsvoorraden, stammende van vóór 1 Jan. '34 (datum van invoering der omzetbelasting), na te heffen belasting kan beperkt blijven tot 2 pCt. van den inkoopprijs (volgens den tekst zou feitelijk 4 pCt., 6 pCt. of 12 pCt. geheven moeten worden).

3. Ten aanzien van vleesch, dat tot dusverre geacht werd aan geslachtaccijns te zijn onderworpen, wordt heffing van de bij te betalen belasting over het bedrag van den accijns achterwege gelaten.

4. In verband met de moeite en kosten, die tijdige voorraadopmaking met zich brengt, mogen de inspecteurs volstaan met aangifte van de na te heffen belasting aan de hand van eerder opgemaakte of later op te maken inventarissen; ook kan volstaan worden met de goederen in verzamelposten op te geven, terwijl, als het slechts om enkele tientallen guldens aan belasting gaat, de inspecteurs in alle opzichten met een schatting der voorraden genoegen mogen nemen.

5. De na te heffen belasting wordt voor iederen belastingplichtige verminderd met f 25 (art. 5 lid 3). Degenen, die door dit voorschrift geen belasting hebben te betalen, behoeven in afwijking van den tekst van het besluit geen aangifte van hun voorraad te doen.

⁶⁾ Hieronder vallen de fabrikanten, die in het bezit zijn van een vergunning ex art. 4 (splitsing in fabrieksafdeling en handelsafdeling), zoomede de fabrikanten, die met betaling van omzetbelasting goederen insloegen, die zij onbewerkt doorverkoopen (zie art. 18 der wet).

Van juridisch standpunt beschouwd, is dit alles o.i. verre van elegant; de omzetbelasting was juridisch reeds niet bijster fraai en zal dat ook wel steeds moeten blijven, omdat het bedrijfs- en handelsleven nu eenmaal zoo veelvoudig van vorm is, dat het ondoenlijk is dit alles te omvatten in één wettekst. Delegatie aan de uitvoerende macht is hier dan ook de eenige aangewezen weg, wil men tot een hanteerbaar geheel komen. Slechts vragen wij ons af, of bij een op zoodanige wijze opgezette wet niet juist meerdere aandacht aan de regeling der rechtspraak geschonken diende te worden dan thans het geval is, al valt hier direct aan toe te voegen, dat het Departement bij de tenuitvoerlegging der omzetbelasting een open oog voor de belangen van het bedrijfsleven heeft gehad en met bewonderenswaardige souplesse tal van bedrijfsmoeilijkheden heeft weten op te lossen.

De van den handel na te heffen belasting moet krachtens art. 6 in drie gelijke twee-maandelijksche termijnen worden betaald. De wetgever heeft echter besef, dat vooral voor handelaren, wier handelsvoorraden een geringe omzetsnelheid hebben, daaruit betalingsmoeilijkheden kunnen voortkomen. Hetzelfde geldt voor handelaars, van wie meer dan 2 pCt. van het bedrag van hun voorraad wordt geheven. Met het oog hierop is in art. 5, lid 5 de mogelijkheid geopend, dat door het Hoofd van het Departement van Financiën dergelijke handelaren voor die oude voorraden aangewezen worden als te zijn fabrikant. Het gevolg daarvan is, dat zij de na te heffen belasting eerst zullen hebben te betalen als zij den voorraad verkoopen. Maar, kennelijk uitgaande van de gedachte „voor wat hoort wat”, zullen zij dan belasting hebben te betalen over hun verkoopprijzen en niet over hun inkoop-prijzen.

De Uitvoeringsresolutie werkt deze mogelijkheid nader uit en schrijft den Inspecteurs voor, dat zij op daartoe gedaan verzoek handelaren in boeken, in gouden en zilveren werken, in gedistilleerd, in wijn en in suiker, die op 1 October '40 een voorraad van meer dan f 10.000.— hebben, voor dien voorraad als fabrikant mogen aanmerken. Indien bijzondere omstandigheden daartoe aanleiding geven, mogen de Inspecteurs ook in andere gevallen tot aanmerking van handelaren als fabrikant van oude voorraden overgaan. Uit de Leidraad blijkt echter, dat dit slechts in zeer bijzondere gevallen zal mogen geschieden.

Aangezien het wijzigingsbesluit de voorraden van alle groot- en kleinhandelaren zonder eenig onderscheid aan de naheffing onderwerpt, is het gevolg, dat goederen, die anders nooit met omzetbelasting zouden zijn belast, alsnog met deze heffing worden belast. Om een voorbeeld te noemen: een schilderijenhandelaar, die een Rembrandt op voorraad heeft, of een antiquair, die een kunstvoorwerp uit den tijd, dat de Batavieren hier te lande kwamen, op magazijn heeft, zal daarover blijkens den tekst van het besluit moeten betalen. Het zal een schrale troost voor den schilderijenhandelaar zijn, dat hij, door zich als fabrikant te laten aanmerken, in den zin der wet voor Rembrandt zelf doorgaat.

Het is juist deze consequentie van het besluit, die ons den ondertitel van deze paragraaf in de pen gaf. Naar verluidt, heeft de hier gesignaleerde consequentie van het besluit met name t.a.v. antiquairs e.d. reeds de aandacht van het Departement en valt wellicht een milde uitwerking van den tekst op dit punt te verwachten.

Juridisch beschouwd is o.i. in een wijzigingsbesluit van de omzetbelasting, zooals wij die hier te lande kennen, deze naheffing over voorraden van vóór 1934 kwalijk te motiveeren. Immers, alles wat vóór 1 Januari 1934 door den fabrikant reeds geleverd was en dus aan den handel of de consumenten was overgegaan, is steeds vrij geweest van omzetbelasting (zie o.m. de overgangsbepaling, vervat in art. 39 bis van de wet). Of moet men het wijzigingsbesluit zoo opvatten, dat mede gewijzigd worden de

oorspronkelijke bepalingen omtrent de inwerkingtreding der wet en deze tot op zekere hoogte alsnog wordt vervroegd tot het begin van de menschelijke jaartelling?

De schoen wringt hem natuurlijk hier, dat door de naheffing over de handelsvoorraden twee systemen, waarnaar een omzetbelasting geheven kan worden, met elkaar worden vermengd. In onze wet is vervat het systeem van eenmalige heffing bij den fabrikant; men had ook als systeem kunnen kiezen eenmalige heffing bij den kleinhandelaar (op het moment van levering aan den consument). Was indertijd dit laatste systeem gekozen, dan was een regeling van de naheffing over handelsvoorraden thans niet noodig geweest.

Krachtens art. 5 lid 2 wordt de naheffing over de handelsvoorraden berekend over den inkoop prijs der goederen, voor zoover niet aannemelijk is, dat de berekening op een anderen voet moet geschieden. Door in deze den inkoop prijs te nemen wordt de handelaar feitelijk zwaarder belast dan in het systeem der omzetbelasting past. Immers, in art. 7 der wet wordt onder den verkoopprijs van den fabrikant (d.i. dus de inkoop prijs van den handelaar) verstaan: „de zuivere prijs, die den koper in „rekening wordt gebracht, verhoogd met de kosten, „die de koper aan den verkooper voldoet, echter zonder „kosten van verpakking, voor zoover deze tegen den in „rekening gebrachten prijs wordt teruggenomen. Voor „zoover in den verkoopprijs kosten van vracht en/of „assurantie zijn begrepen, kunnen deze voor de berekening van de belasting in mindering worden gebracht.” In den inkoop prijs, dien men thans wil belasten, zijn dergelijke aftrekposten doorgaans ingecalculceerd. Iets dergelijks geldt ook voor de goederen, die geïmporteerd werden. Het waardebegrip der Tariefwet (en der Waardewet) valt niet samen met den inkoop prijs, zooals men dien in het handelsverkeer kent. Hoe is in deze bijv. te handelen als de inkoop prijs niet onder normale omstandigheden is bedongen, waarvoor de Tariefwet (en de Waardewet) een bijzondere regeling geeft?

De tekst van art. 5 lid 2 van het besluit opent met de toevoeging „voor zoover niet aannemelijk is, dat de berekening op een anderen voet moet geschieden” de mogelijkheid om voor de hier gesignaleerde incongruentie tusschen de wet en het herzieningsbesluit een regeling te treffen. Maar het scheppen van een bevredigende regeling zal, nu feitelijk twee systemen van heffing van een omzetbelasting worden ingevoerd, technisch niet gemakkelijk zijn. Uit de Leidraad blijkt intusschen, dat men met die toevoeging slechts het oog had op de gevallen, waarin de handelaar, die de naheffing moet betalen, de goederen niet rechtstreeks van den fabrikant of uit het buitenland heeft betrokken, of wel ze als kleinhandelaar heeft ontvangen van een fabrikant, die in het bezit is van een vergunning van art. 4, waarbij de overdrachtprijs is gesteld op den groothandelsprijs. In die gevallen zit in den inkoop prijs de indertijd reeds geheven omzetbelasting dermate verwerkt, dat voor den handelaar de reeds betaalde omzetbelasting bij wijze van spreken gemaskeerd is. Uit deze passage in de Leidraad blijkt intusschen, dat het de bedoeling is geen omzetbelasting na te heffen over reeds betaalde omzetbelasting, hetgeen logisch is. Het lijkt waarschijnlijk, dat in de praktijk op dit punt nog al wat moeilijkheden te duchten zijn.

Van belang is tenslotte er op te wijzen, dat art. 10 van het besluit een voorschrift bevat, waardoor zij, die krachtens oude contracten goederen moeten leveren of een werk moeten opleveren, de omzetbelasting, die over de daarbij te gebruiken goederen krachtens dit besluit alsnog gevorderd wordt, kunnen verhalen op hun afnemers. Een dergelijke bepaling was ook opgenomen in de oorspronkelijke wet en in de herzieningswet van 1938.

Mr. Dr. E. TEKENBROEK.

DE HAND AAN DEN PLOEG.

De geheele wereld ziet met spanning den afloop van den oorlog tegemoet en de veranderingen, welke deze in de internationale constellatie zal teweegbrengen.

Velen hopen daarbij op een niet langer in zich zelf verscheurd Europa, opdat de Westersche cultuur voortaan ieder, die haar wil belagen, krachtig en welbewust tegemoet zal kunnen treden.

Voor ons, Nederlanders, bestaat nog een extra reden tot gespannen afwachting. Dat ons land zich in de naaste toekomst veel meer dan tot dusverre op onze Oostelijken nabuur zal moeten oriënteren, politiek en economisch, wordt door weinigen betwijfeld. In hoeverre zal het echter zijn zelfstandigheid herkrijgen, in hoeverre zal het economisch, niettegenstaande hechte banden met Duitschland, een eigen leven kunnen leiden?

De rede, door Dr. Seyss-Inquart bij de aanvaarding van het gezag over ons land gehouden en de daarop gegeven toelichting klinken vrij bemoedigend. Immers, er blijkt uit, dat het bij de bezetting niet de bedoeling was ons land eenvoudig aan Duitschland gelijk te schakelen, doch om de tradities van het land, opgebouwd in een cultuur van vele eeuwen, zoo veel mogelijk te eerbiedigen. Tot die tradities behoort zonder twijfel een groote mate van economische vrijheid.

Het komt mij voor, dat wij een verwezenlijking van de uit die rede blijkende bedoeling het beste kunnen bevorderen door onze rechtsinstellingen zoodanig te herzien, dat zij, onze vrijheidstradities zoo veel mogelijk sparende, meer overeenstemmen met die vormen van sociale rechtvaardigheid, welke door Duitschland thans sterk naar voren worden gebracht, zonder dat men *klakkeloos* overneemt alles, wat de laatste jaren door dat land aan nieuwe maatregelen is genomen.

Men vergete nimmer, dat de toestanden in en de historische ontwikkeling van Nederland en Duitschland naast veel overeenkomst ook vele verschillen vertoonen. Daarom zullen maatregelen, welke voor Duitschland nuttig of zelfs noodzakelijk zijn gebleken, dat nog niet noodwendig voor Nederland behoeven te zijn.

Verder zal Nederland, ook indien het voortaan in de eerste plaats op Duitschland zal zijn aangewezen, toch door zijn ligging en tradities meer dan dat land zijn welvaart ook in zijn handel met overzeesche gewesten moeten zoeken.

Van Duitsche zijde wordt Nederland geacht nog steeds te behooren tot de zgn. kapitalistische landen, omdat het economische leven er als regel (zij het dan een regel met een steeds groeiend aantal uitzonderingen) werd beheerscht door vrije economische krachten, zulks in tegenstelling met de totalitaire landen, waar in hoogste instantie steeds de overheid het laatste woord heeft.

Door dit laatste acht men het daar ook mogelijk de conjunctuur geheel te beheerschen, daar immers zoowel prijzen als productiekosten en dus ook de rentabiliteit in handen der overheid zijn.

Zoodanige beheersching is echter voor 100 pCt. slechts bereikbaar bij volledige zelfvoorziening in een afgesloten economisch geheel. Immers anders kunnen de prijzen van uit het buitenland te betrekken grondstoffen en van aan het buitenland te leveren goederen de rentabiliteitsrekening in de war sturen.

In dit opzicht is het te vreezen, dat Nederland door zijn ligging en handelstradities, ook na aansluiting bij een Duitsche „Grossraum”, vrij kwetsbaar zal blijken tegenover invloeden van buiten. Daar het is aangewezen op *verschillende* centra van ordening, zal de Duitsche overheid de rentabiliteit van Nederland's bedrijfsleven als geheel moeilijk tegen verstoringen van die zijde kunnen beschermen.

Daarom reeds is het te hopen, dat voor ons land een deel van de vrije werking der economische krachten ge-

handhaafd moge blijven, opdat langs dien weg, althans tot op zekere hoogte een aanpassing aan wijzigingen van buiten kan plaats hebben.

De tegenzin tegen alles, wat aan het zgn. kapitalisme herinnert, doet mij echter vreezen, dat daarop weinig kans bestaat, indien niet ons recht wordt gezuiverd van die fouten, welke dat stelsel in discredit hebben gebracht. *Hier* ligt dus een terrein voor nationale hervormingswerkzaamheid. *Hier* zal op *korten termijn* moeten worden ingegrepen, wil men regeling op Duitsch bevel en dus waarschijnlijk ook geheel naar Duitsch model voorkomen.

Wat zijn de voornaamste fouten van dat zgn. kapitalisme?

In de eerste plaats wordt daaraan veelal verweten, dat het voortbrengt hetgeen de meeste *winst* belooft, niet datgene waaraan de meeste *behoefte* bestaat. Deze tegenstelling is echter in werkelijkheid niet zoo groot als zij wel lijkt, want de *winst* op de voortbrenging van een artikel neemt c.p. toe naar gelang de vraag ernaar toeneemt, terwijl men een artikel vraagt op grond van behoefte, dit laatste woord opgevat in den ruimsten zin, waarin de economie het gebruikt. Ook bij de kapitalistische productiewijze wordt de voortbrenging dus door de behoefte geprikkeld, al moet worden toegegeven, dat die prikkel alleen uitgaat van koopkrachtige behoefte, zoodat de mogelijkheid bestaat, dat minder dringende behoeften, indien zij slechts door voldoende koopkracht worden ondersteund, eerder bevrediging krijgen dan meer dringende, welke die koopkracht missen. Zoals ik op blz. 143 van mijn *Hoofdstukken der Economie* (Haarlem, 1930) opmerkte, zal hier door sociale maatregelen uitkomst moeten worden geboden, zooals dit trouwens in alle landen geschiedt, hier meer en daar minder.

Dat de kapitalistische voortbrenging *winst beoogt*, zal haar moeilijk ten kwade kunnen worden geduid, want welbezien beoogt *iedere* voortbrenging *winst*, d. i. een overschot boven de offers, welke de productie eischt. Werkzaamheden, welke geen meerwaarde leveren, kunnen zelfs moeilijk als voortbrenging worden bestempeld.

Men verwijt het kapitalisme ook, dat het arbeidsloos inkomen oplevert. Niemand zal echter *kunnen* wenschen, dat alleen de productiefactor arbeid als bron van inkomen zal worden toegelaten, want arbeid-alleen is slechts in staat om een uiterst spaarzaam inkomen op te leveren, zoo spaarzaam, dat niemand er naar tegenwoordige opvattingen een menschwaardig bestaan aan kan ontleenen. Eerst wanneer de arbeid door kapitaal wordt ondersteund, kan het resultaat van den arbeid en daarmee ook het arbeidsinkomen groeien. Ook wie kapitaal beschikbaar stelt, bewijst dus een dienst aan de voortbrenging. Kapitaal en arbeid bewijzen beide zoodanige diensten. Zij zijn dan ook niet elkaars vijanden, doch vullen elkander op gelukkige wijze aan en hebben elkaar over en weer noodig. Naar ik meen, wil het nationaal-socialisme dan ook terecht beide factoren, welke door het Marxisme van elkaar waren vervreemd, met elkaar verzoenen en door aan elk zijn plaats aan te wijzen iederen strijd tusschen beide voorkomen, daar deze het algemeen belang slechts kan schaden.

De ernstigste grief tegen het huidige stelsel is m. i. deze, dat het, met negatie van iedere rechtsoverweging, telkens den een ten koste van den ander verrijkt, zonder zich het lot van den laatste aan te trekken.

Is die verrijking het gevolg van ontoelaatbare handelingen van wie ze pleegt, dan is het de taak van de overheid daartegen haar maatregelen te nemen.

Erger is het, indien de geldende rechtsregelen telkens tot ongemotiveerde verrijking van den een ten koste van den ander leiden. Dit doet zich ook ten onzent helaas voor, omdat ons recht nog altijd vasthoudt aan de zgn. gulden-is-gulden-fictie en dus alle in geld uitgedrukte verbintenissen steeds moeten worden nagekomen met evenveel gulden als oorspronkelijk werd vastgesteld, ook indien

sindsdien de waarde van den gulden aanmerkelijke wijziging heeft ondergaan. En daar de waarde van den gulden, niettegenstaande alle echte of voorgewende goede voornemens van wie daar invloed op kunnen uitoefenen, nu eenmaal *steeds* aan wijziging, en meermalen zelfs aan zeer aanzienlijke wijziging onderhevig is, is ons geldverbintenisrecht een *bron van onrecht*. Men herinnere zich slechts den tijd voor, teeds hogere prijzen, betaling ontvangende, werden afgescheept met evenveel minwaardige guldens als voorheen meerwaardige waren bedoeld. Men herinnere zich ook, hoe credieten, vóór de in 1929 begonnen depressie opgenomen in minderwaardige guldens (immers de prijzen waren toen hooger), nadien in steeds meer-waardige guldens (immers het prijspeil werd steeds lager) moesten worden afbetaald.

Deze gulden-is-gulden-fictie leidt dus tot onrecht. Zij leidt echter ook tot een periodieke ontvricting van het geheele economische leven, want tot de geldverbintenis behoort ook het grootste deel der productiekosten, zoodat genoemde fictie telkens een wanverhouding tusschen veranderende prijzen en kunstmatig gefixeerde productiekosten in het leven roept, waardoor tijden van hoogconjunctuur en depressie elkaar in een nimmer eindigende rij afwisselen ten koste van de algemeene welvaart, want iedere depressie breekt weer af, hetgeen juist tevoren moeizaam werd opgebouwd, terwijl werkloosheid en armoede het gevolg zijn en het zaad wordt gestrooid van sozialen en internationalen strijd en oorlog.

Ik heb dit alles echter reeds zoo dikwijls uitvoerig uiteengezet, dat ik naar de geschriften, waarin ik dat deed, meen te mogen verwijzen, en wel in het bijzonder naar schen in 1936 bij de firma Veenman te Wageningen verschenen in *Rcële Economie*.

Wellicht rijst bij sommigen de vraag, of een herleidingsstelsel wel vereenigbaar is met het nationaal-socialistisch streven naar beheersching der prijzen. Hierop moen ik bevestigend te kunnen antwoorden, daar beide hetzelfde beoogen, n.l. de sociale rechtvaardigheid te dienen. Bij dat gemeenschappelijke recht zullen zij elkaar niet hinderen, want voor zoover de prijsbeheersching gelukt en de stabiele koopkracht van het geld waarborgt, is er uit den aard der zaak niets te herleiden. Doch wij wezen er reeds op, dat er buitenlandsche factoren zijn, welke het beheerscht kunnen worden. Bovendien zal bij een herleidingsstelsel het beheerschte prijspeil, zoo noodig, zonder bezwaar eens eenige wijziging kunnen ondergaan, zoodat het geheel soepeler wordt en verstarring wordt voorkomen.

Tenslotte nog een vraag: Is het nu wel het juiste oogeblik om nogmaals op deze hervorming aan te dringen? Is daarvoor het lot der wereld en daarmede ook dat van ons land thans niet te zeer afhankelijk van den afloop van den oorlog en daarvan alleen?

Eigenlijk is het antwoord op deze vragen reeds gegeven. Daaraan zij echter nog het volgende toegevoegd.

Inderdaad is een spoedig einde van dezen rampzaligen strijd tusschen verwante volkeren datgene, waarnaar ieders wensch vóór alles moet uitgaan, doch op de vervulling van dien wensch kan ons land helaas thans geen invloed uitoefenen. Daarom zal men goed doen zijn krachten aan te wenden voor hetgeen het wél in het belang van de toekomst kan doen en daartoe behoort m. i. in de eerste plaats het wegnemen, voor ons land, van hetgeen in het verleden onnoemelijk veel kwaad heeft gedaan, den huidige krijg mede heeft voorbereid en aan een verzoening van verschillende ideologieën in den weg staat. Op privaatrechtelijk gebied heeft men zich tot dusverre als een Shylock vastgeklampt aan den letter der geldverbintenis, ook indien deze niet meer in overeenstemming was met ingetreden veranderingen in de geldswaarde, op volkenrechtelijk gebied weigerde men wijziging te brengen in verdragen, welke, in zich zelf al verwerpelijk, door de gewijzigde omstandigheden volkomen onhoudbaar waren

geworden. Dit moest spanningen verwekken, welke vroeg of laat tot uitbarstingen moesten leiden. Hoe dikwijls heb ik ook dit moeten betoogen?

Laat Nederland, zoolang het misschien nog de gelegenheid heeft de fouten zijner rechtsorde naar eigen inzicht weg te nemen, met pogingen daartoe niet talmen, opdat er niet weldra regelingen aan worden opgelegd, welke, ontworpen naar toestanden elders, voor ons land wellicht niet als de meest geëigende zullen worden gevoeld. Het zou dit dan aan eigen verzuim te wijten hebben.

Ook op agrarisch gebied zal een herleidingsstelsel als door mij bepleit, veel gezondere toestanden scheppen dan thans heerschen. Vaste-lasten-vraagstukken zullen dan niet weer ontstaan. „Ueberschuldung” zal dan niet licht voorkomen, prijsopdriving van den bodem zal worden vermeden, terwijl het crediet, dat voor den minvermogenenden ondernemer zoo heilzaam, ja, onmisbaar is, onaangetaast blijft.

W. C. MEES R.Azn.

Wageningen, Augustus 1940.

DE ELASTICITEIT VAN DE VRAAG NAAR MELK, BOTER EN VLEESCH.

In een vorig artikel gaven wij een uittreksel van het theoretische gedeelte eener Zweedsche publicatie over de vraag naar veeteeltproducten¹⁾, alsmede van de daarin vervatte onderzoekingen omtrent eieren. In dit vervolg willen wij de resultaten mededeelen, die dr. Wold bereikt heeft t. a. v. de vraag naar melk, boter en vleesch.

Bij het artikel *melk*, dat, zooals van weet, in Zweden in zeer groote hoeveelheden wordt gebruikt, doet zich voor den onderzoeker de moeilijkheid voor, dat de prijs zich slechts zeer weinig heeft veranderd in de periode, waarover gegevens ten dienste staan. Dat bemoeijijkt het vinden van de reactie, die het verbruik op prijsveranderingen vertoont. Een tweede moeilijkheid is, dat ook het verbruik van melk gestimuleerd is door een intensieve propaganda. Statistisch-technisch blijkt het dan ook het beste om de inkomenselasticiteit uit de statistiek der huishoudrekeningen af te leiden en bij de berekening van de prijselasticiteit aan te nemen, dat de inkomenselasticiteit zijne waarde heeft. De beide elasticiteiten blijken zeer laag te zijn, hetgeen niet kan verbazen, omdat, zooals gezegd, de verbruikte hoeveelheden in Zweden zeer groot zijn.

* * *

Bij de overige artikelen — boter en vleesch — is er telkens een belangrijk vervangingsartikel aan te wijzen, waarvan de prijs ook invloed zal hebben op de vraag naar het beschouwde artikel. Voor *boter* is dit margarine. De methode, die de schrijver toepast, is, dat hij eerst de beide concurrerende artikelen tezamen neemt en de totale vraag tracht te verklaren uit den gemiddelden prijs. Als steeds werkt hij ook hier met „reële” prijzen en reële inkomens, d. w. z. met voor de veranderingen in de kosten van levensonderhoud gecorrigeerde inkomens.

Ook hier blijkt weer, dat een berekening van de prijs-inkomenselasticiteit tezamen uit het beschikbare materiaal niet slaagt. De correlatie tusschen den prijs en het inkomens is daartoe te groot, terwijl ook hier een belangrijke invloed aan de propaganda voor boterverbruik kan worden toegekend. „Voorwaardelijke” berekeningen, d. w. z. berekeningen, waarbij de inkomenselasticiteit als bekend (uit de huishoudrekeningen) wordt aangenomen, zijn weer noodig. De schrijver komt tot

¹⁾ H. Wold, Efterfrågan på jordbruksprodukter och dess känslighet för pris-och inkomstförändringar. Stockholm 1940. Zie E. S.-B. van 18 September 1940, blz. 581.

betrekkelijk lage waarden van de beide elasticiteiten (onder 0.5).

Belangwekkender zijn overigens zijn pogingen om de vraag naar boter afzonderlijk te bepalen. Deze zal dus afhankelijk gesteld moeten worden van de prijzen van boter en margarine en van het inkomen, alsmede, eventueel, van een „propaganda-trend”. Opnieuw blijken hierbij moeilijkheden van denzelfden aard op te treden. Deze worden door den schrijver toegeschreven aan de omstandigheid, dat de stimuleering van het verbruik door de reclamecampagnes ongelijkmatig heeft gewerkt. Vooral na 1930 is zij sterk geweest. In overleg met deskundigen heeft hij een niet-rechtlignigen trend opgesteld, die zoo goed mogelijk den wisselenden invloed der reclame weergeeft. Met behulp van dezen trend en met de veronderstelling van a priori gegeven inkomenselasticiteiten bereikt de auteur tenslotte de meest acceptabele waarden, en wel een elasticiteit van de vraag naar boter t. o. v. den prijs, bij constante prijsverhouding tusschen boter en margarine, van 0.7 à 0.8, en een elasticiteit t. o. v. deze verhouding zelf van ongeveer dezelfde grootte. Dat wil zeggen, dat bij constanten *margarineprijs* de elasticiteit t. o. v. den boterprijs ongeveer 1.5 bedraagt. Duidelijke verschillen in de elasticiteit op korteren en langeren termijn kon schr. niet aantoonen.

* *

Bij het bestudeeren van de vraag naar *vleesch* we d wederom eerst de totaalvraag naar rund-, kalfs- en varkensvleesch beschouwd. Daarna werd de vraag naar elk dezer categorieën afzonderlijk bekeken, doch daar de prijsbewegingen van rund- en kalfsvleesch weinig uiteenloopen, werd slechts met één gecombineerden prijsindex dezer twee soorten gewerkt.

De verklaring van het totale verbruik uit den gemiddelden prijs der drie soorten gelukte niet goed.

De verklaring van het verbruik van rund- en kalfsvleesch slaagt behoorlijk, wanneer alleen de prijs van deze beide soorten en het inkomen als verklarende variabelen worden genomen; toevoeging van den prijs van varkensvleesch als derde verklarende variabele helpt hier niet. Daarentegen helpt het bij de verklaring van de vraag naar varkensvleesch wel, wanneer daarbij met beide prijzen wordt rekening gehouden en wordt zoodoende de beste verklaring verkregen. De elasticiteit van de vraag naar kalfsvleesch blijkt boven de 1.5 te liggen; die van rund- en varkensvleesch even boven de 0.5. De elasticiteit van de vraag naar varkensvleesch t.o.v. den rund- en kalfsvleeschprijs is 0.25. Voor de inkomenselasticiteiten worden hier geen hogere waarden gevonden dan voor de prijselasticiteiten, hetgeen bevrediging moet wekken. De verkregen correlaties zijn echter bevredigend wat betreft de mate van overeenstemming tusschen de werkelijke en de berekende cijfers.

* *

In een slotbeschouwing geeft de schrijver als de meest waarschijnlijke door hem gevonden prijs-elasticiteiten op:

melk	0.2 à 0.3
vleesch, totaal	ongeveer 0.7
boter en margarine ..	0.4 à 0.5
boter	1.4 à 1.5 (bij constanten margarineprijs)
eieren	ongeveer 1.0

Hij maakt dan tevens vergelijkingen met eenige cijfers, die voor andere landen ter beschikking staan. Dit is o. m. het geval voor de Vereenigde Staten, waar het werk van Schultz ²⁾ in het bijzonder aandacht verdient.

²⁾ Henry Schultz, *The Theory and Measurement of Demand*. Chicago 1938, The University of Chicago Press.

Schultz vond, dat de vraag naar rundvleesch, varkensvleesch en schapenvleesch elk afzonderlijk kan worden verklaard uit de prijzen van elk der drie soorten, waarbij telkens de invloed van de prijzen der concurrerende soorten het positieve, die van den eigen prijs het negatieve teken heeft, met de volgende elasticiteitscoëfficiënten:

	Elasticiteit met betrekking tot den prijs van:		
	rundvl.	varkensvl.	schapenvl.
Rundvleesch	— 0.86	0.10	0.20
Varkensvleesch	0.19	— 0.70	0.00
Schapenvleesch	0.63	0.37	— 1.80

Vermeld wordt door Wold ook het onderzoek van Frisch en Haavelmo (Oslo) naar de vraag naar melk in Noorwegen. De elasticiteit bleek daar hooger te zijn, zij het toch ook in de meerderheid der gevallen onder de 1.

Wold schijnt niet bekend te zijn met de Engelsche en Nederlandsche onderzoekingen op dit terrein. De vraag naar rund- en varkensvleesch, eieren, boter en margarine is in „De Nederlandsche Conjunctuur” herhaaldelijk onderzocht. In het algemeen werden hier hogere elasticiteitscoëfficiënten gevonden: voor boter ongeveer 1, voor rundvleesch 1.2, voor varkensvleesch 2.5. Belangwekkende onderzoekingen werden voorts verricht door de heeren A. P. van den Briel en Ir. Chr. G. P. J. Smit, die beiden hun resultaten publiceerden in de *Comptes Rendus van het Ve Internationale Congres der Landbouwindustrieën te Scheveningen in 1937*. De heer Van den Briel geeft als de elasticiteit van de vraag naar melk 0.3 à 0.4, naar boter 0.9 à 1.2 en naar kaas 0.3 à 0.7 op, waarbij hij onderscheid maakt naar den toestand vóór en na de crisis van 1930 ³⁾. De heer Smit vermeldt geen elasticiteitscoëfficiënt voor de vraag naar melk, maar uit zijn cijfers leid ik af, dat deze door hem op ongeveer 0.3 à 0.4 bevonden werd, terwijl hij voor de vraag naar boter een elasticiteit van 1.1 noemt ⁴⁾. Alles te zamen belangwekkende gegevens, die men in Wold's boekje mist. Doch voor het overige kan men voor dit boekje slechts lof hebben. Er wordt door gedemonstreerd, dat de begrippen prijs- en inkomenselasticiteit definitief van het theoretische in het practische stadium zijn gekomen en dat onze kennis daaromtrent zich langzamerhand sluit.

J. TINBERGEN.

DE RIJKSMIDDELEN OVER AUGUSTUS 1940.

Algemeen beeld.

Uit het in dit nummer voorkomende overzicht van den stand der Rijksmiddelen blijkt, dat de opbrengst over de laatstverloopen maand niet onbevredigend is geweest. Weliswaar werd de ontvangst van Juli j.l. (ruim f 38 miljoen) niet gehaald, doch de zeer lage opbrengsten van Mei en Juni werden weer belangrijk overtroffen en het in 's Rijks schatkist gevloede totaal-bedrag aan niet-directe heffingen ad f 34.805.600 bleef slechts f 2.566.300 beneden dat van de gelijknamige maand van het vorige jaar, terwijl ten opzichte van de maandraming een nadeelig verschil van niet meer dan f 2.736.000 valt aan te wijzen. Niettemin mag in dit vrij gunstige resultaat nog geen begin van een wederopleving worden gezien, aangezien, gelijk bij nader onderzoek blijkt, bij sommige middelen de stijging

³⁾ Vgl. A. P. van den Briel, *Les causes des mouvements de la consommation de lait, de beurre et de fromage aux Pays-Bas*. C. R. du Ve Congrès Int. Techn. et chim. des industries agricoles, vol. II, p. 477.

⁴⁾ Chr. G. P. J. Smit, *Statistische onderzoekingen betreffende den invloed van meteorologische factoren op den afzet van enkele producten van de landbouwindustrie*, t. a. p., p. 498.

in opbrengst slechts van incidenteele aard is. Wij komen bij de afzonderlijke heffingen hierop terug.

De evenwichtsverstoring, welke de oorlog met betrekking tot de Rijksmiddelen veroorzaakte, is nog geenszins teniet gedaan. Het niveau, waarop de opbrengst der Rijksmiddelen zich zal stabiliseeren, kan dan ook uit de gegeven cijfers nog niet worden afgelezen.

In vergelijking met de overeenkomstige maand van 1939 vertoonen de zoutaccijns, de geslachtsaccijns, de gedistilleerdaccijns, de suikeraccijns, de tabaksaccijns, de belasting op gouden en zilveren werken, de omzetbelasting en de registratierechten alle een hooger opbrengstcijfer. In het algemeen kan worden gezegd, dat de verbruiksbelastingen ruime baten hebben opgeleverd.

De totale opbrengst over de eerste acht maanden bedraagt f 284.488.600, tegen f 311.398.000 over hetzelfde tijdvak van het vorige jaar en bij een evenredige raming van f 300.333.300. Evenals in de beide voorafgaande maanden werd bij een aantal middelen zoowel de opbrengst van het vorige jaar als de raming overtroffen, t.w. bij vijf accijnzen (op zout, op geslacht, op gedistilleerd, op bier en op tabak), alsmede bij de belasting op gouden en zilveren werken en de omzetbelasting.

Dividend- en tantiëmebelasting.

De dividend- en tantiëmebelasting wees een daling in opbrengst van f 1.479.600 aan, waardoor het deficit over de reeds verstrekken maanden tot f 6.500.900 klom. Door den ongunstigen internationalen toestand zijn de dividenduitkeeringen van verschillende ondernemingen aanzienlijk lager dan het vorige jaar. Overigens is het niet onmogelijk, dat er nog eenige kan worden gezegd zal worden ingehaald.

Invoerrechten.

De invoerrechten zijn weer bezig zich eenigzins te herstellen. In Juni kwam f 2.917.800 binnen, in Juli f 3.539.900; thans beliep de ontvangst weer f 5.277.900. Toch is de teruggang, in vergelijking met de gelijknamige maand van het vorige jaar, nog belangrijk (f 5.459.000). Ten aanzien van het statistiekrecht valt eenzelfde opmerking te maken. Hier bedroegen de ontvangsten over de drie laatste maanden resp. f 65.100, f 82.800 en f 93.800, terwijl ditmaal f 136.500 minder werd geïnd dan in Augustus 1939. Geen enkele middelengroep heeft van de bijzondere tijdsomstandigheden zooveel te lijden gehad als de hier besprokene. Gerekend over acht maanden, werd aan invoerrechten reeds f 19.264.600 minder ontvangen dan in het vorige jaar.

Accijnzen.

Zoals reeds werd opgemerkt, waren de accijnzen niet ongunstig. Het zout gaf wel niet zulk een hooge opbrengst als in de beide voorafgaande maanden, doch met een ontvangst van f 186.000 kwam deze heffing toch nog met f 64.300 boven die van Augustus 1939 uit, terwijl de raming met f 36.000 werd overschreden. Reeds meermalen werd gewezen op den wisselvalligen aard van deze heffing. De ruime baten, die den laatsten tijd werden ontvangen, staan in verband met de stremming van den uitvoer, doch geven geen grond voor de verwachting, dat ook de volgende maanden steeds een surplus zullen opleveren. De geslachtsaccijns verschafte de enorme opbrengst van f 1.208.800, d.i. f 563.400 meer dan in Augustus 1939 en f 608.800 boven de maandraming. Een dergelijk recordcijfer werd voor dit middel nog nimmer geboekt. Het biedt echter geen stof tot verheuging, daar de oorzaak van de hooge opbrengst is te zoeken in de gedeeltelijke afslachting van onzen veestapel. Aan wijnaccijns kwam door den verminderden invoer f 27.100 minder binnen; de tweede maand van het kwartaal is voor deze heffing echter van minder belang. De gedistilleerdaccijns was bijzonder hoog; een maandontvangst van f 3.666.300

werd nog nimmer verkregen. Vergeleken met Augustus 1939 bedraagt de stijging f 950.400; ditmaal verviel echter één krediettermijn meer dan in het vorige jaar. Aan bieraccijns kwam f 144.700 minder binnen; dit middel heeft evenwel in de voorafgaande maanden extra ruim gevloeid. Ook de suikeraccijns was ditmaal aan den hoogen kant; de opbrengst bedroeg f 5.128.600, d.i. f 354.500 meer dan in Augustus 1939 en f 211.900 boven de maandraming, hetgeen voor een maand met 4 krediettermijnen bijzonder gunstig is. Vermoedelijk zijn echter bijzondere omstandigheden in het spel geweest. Tenslotte moet nog worden gewezen op de uitzonderlijk hooge opbrengst van den tabaksaccijns, die het recordcijfer van f 4.856.000 aanwees. De ontvangst van Augustus 1939 werd met niet minder dan f 1.719.500 overtroffen. Naast de zucht van het publiek tot het vormen van voorraden hebben ook de uitvoer van rookartikelen naar het buitenland en de leveranties aan de Duitsche weermacht de ontvangst gestimuleerd. Summa summarum: bijna alle accijnzen hebben ruime baten opgeleverd, doch er is alle reden om aan te nemen, dat een terugslag hierop niet achterwege zal blijven.

Andere indirecte heffingen.

De belasting op gouden en zilveren werken bracht f 19.400 méér op, wat voor dit kleine middel een niet onbelangrijk accres beteekent. Ook de omzetbelasting viel bijzonder mee; de ontvangst bedroeg f 6.904.400, hetgeen voor de tweede maand van het kwartaal zeer bevreemdend is; vergeleken met Augustus 1939 was de afgeleopen maand dan ook f 1.208.000 in het voordeel. De stijging van de prijzen van diverse artikelen is wel de hoofdoorzaak van deze toeneming. Met de couponbelasting gaat het daarentegen slecht; de daling bedroeg ditmaal f 162.500, voornamelijk door het wegvallen van de couponbelasting op buitenlandsche effecten.

De conjunctuurheffingen waren, de omstandigheden in aanmerking genomen, niet onbevredigend. Het dieptepunt van Mei en Juni j.l. is gelukkig achter den rug. Toch kwam aan zegelrechten f 46.800 minder binnen dan in Augustus, welk bedrag geheel te wijten is aan een trager vloeien van de beursbelasting. Veel beter staat het met de registratierechten, die het sinds lang niet meer gehaalde bedrag van f 1.667.050 opleverden, d.i. meer dan het dubbele van wat in dezelfde maand van het vorige jaar werd geboekt. Er is eenig herstel in den geldhandel en in den handel in vast goed. De successierechten waren ditmaal minder goed; de ontvangst bedroeg niet meer dan f 2.537.300, hetgeen een achteruitgang met f 778.000 beteekent. Hier valt wellicht eenige achterstand in te halen. De loodsgelden gaven bijna f 1.000; de ontvangst van Augustus 1939 bedroeg nog f 70.400.

Directe belastingen.

De achterstand in de kohierbedragen van de belastingen naar inkomen en vermogen werd nog slechts ten deele ingehaald. Vandaar, dat de inkomstenbelasting op ultimo Augustus j.l. met f 12.669.100 lager te boek staat dan het overeenkomstige boekjaar op hetzelfde tijdstip van het vorige jaar. Bij de vermogensbelasting bedraagt het nadeelige verschil f 2.466.600. Eerst indien de achterstand in de uitreiking van de biljetten voor het nieuwe belastingjaar is weggewerkt, zal het mogelijk zijn tusschen beide boekjaren een vergelijking te maken. Melden wij nog, dat de grondbelasting een gunstig verschil van f 141.600 aanwijst, hetgeen als een normaal accres kan worden beschouwd, dat de verdedigingsbelasting I f 2.394.000 lager te boek staat, en dat het zuiver bedrag der kohieren van de opcenten op de gemeentefondsbelasting thans tot f 17.807.500 is opgelopen.

Rijwielbelasting.

In de afgeleopen maand werd f 2.634.200 aan rijwiel-

plaatjes ontvangen; met de opbrengsten van Junie en Juli (de verkoop begon dit jaar vroeger dan anders) maakt dit een totaal uit van f 7.975.700. In dezelfde maanden van het vorige jaar verschaftte deze heffing f 7.594.800. De vooruitgang is dus ook dit jaar weer niet onbelangrijk, waartoe uiteraard de sterke inkrimping van het automobiilverkeer een van de belangrijkste oorzaken vormt.

AANTEKENINGEN.

Overheidsmaatregelen op economisch gebied.

RANTSOENEERING EN DISTRIBUTIE.

Papierhout. Deze grondstof valt eerst onder het Rijksbureau voor Papier, indien zij het terrein van de verwerkende fabriek in Nederland heeft bereikt. Daarvóór valt deze onder het Rijksbureau voor Hout. (E.V. 6/9/40, pag. 1105).

Tabak en tabakproducten. Onbewerkte tabak en tabakproducten zijn aangewezen als distributiegoederen. (E.V. 13/9/40, pag. 1129, 20/9/40, pag. 1166; Stct. No. 178; Verordeningenblad No. 25).

GELD-, CREDIET- EN BANKWEZEN EN BELASTINGEN

Behandeling van incassopapier. Bij Deviezenbekendmaking No. 14, d.d. 30 Augustus 1940, wordt de behandeling van incassopapier geregeld. Naast behandeling door de Deviezenbanken, binnen het kader der Deviezenregelingen, kunnen ook andere ingezetenen, die in de uitoefening van hun beroep of bedrijf de inning van buitenlandsch incassopapier of ingezetenen plegen te bezorgen, al dan niet onder daarbij te stellen voorwaarden, van het Deviezeninstituut machtiging verkrijgen tot het verrichten van bepaalde transacties met betrekking tot incassopapier. (E.V. 6/9/40, pag. 1109; Stct. No. 169.)

Betaling van Duitse goederen. Sinds 31 Augustus moeten betalingen wegens aankoop van Duitse goederen, bestemd voor Nederlandsche Overheidsinstellingen, niet meer worden voldaan door storting op postrekening No. 6000 (Transferbetalingen), doch door storting in de Nederlandsch-Duitse clearing. (E.V. 6/9/40, pag. 1102.)

Betalingsverkeer met verschillende landen. Aanvullende regeling voor het betalingsverkeer met België.

Het betalingsverkeer van ons land met de *Italiaansch-Albaneesche colonie* geschiedt binnen het kader der Nederlandsch-Duitse en Duitse-Italiaansch-Albaneesche clearing. Deze regeling is op 29 Augustus j.l. in werking getreden. (E.V. 13/9/40, pag. 1133/34.)

Nadere regelingen voor den buitenlandschen handel en het betalingsverkeer met *Duitschland* en *Luxemburg*. (E.V. 20/9/40, pag. 1168).

Credit- en debetrente, provisies, enz. (Zie ook E.-S. B. (1286) d.d. 11 September 1940, pag. 568 onder: Aanwijzingen van het Nederlandsch Clearinginstituut.) Ingevolge Deviezenbekendmaking No. 13 is het aan ingezetenen zonder vergunning van het Deviezeninstituut geoorloofd:

1. rekeningen van niet-ingezetenen voor de daarop verschuldigde rente te crediteren;

2. deze rekeningen met rechtstreeks daarmede verband houdende provisies en andere kosten, zoomede met eventuele debetrente, te belasten;

3. te berusten in het belasten van rekeningen van henzelf in het buitenland met rechtstreeks daarmede verband houdende provisies en andere kosten, zoomede met eventuele debetrente.

Eventuele benodigde stortingen, op grond van het bovenstaande, bij het Nederlandsch Clearinginstituut behoeven niet te geschieden, en, voor zoover in deze zaken een vergunning van dit Instituut was vereischt, wordt hiervan thans ontheffing verleend. (E.V. 6/9/40, pag. 1111; Stct. No. 169.)

Handel in buitenlandsche fondsen. Het verbod van handel in buitenlandsche fondsen is ten aanzien van eenige Duitse fondsen met ingang van 3 September ingetrokken. (E.V. 6/9/40, pag. 1109, Stct. No. 170.)

Huren, pachten, enz., voor niet-ingezetenen. De inning van huren, pachten, renten en periodieke aflossingen van hypotheeken en soortgelijke periodieke inkomsten voor niet-ingezetenen wordt geregeld bij Deviezenbekendmaking No. 15. (E.V. 6/9/40, pag. 1111; Stct. No. 169.)

Omzetbelasting c.q. bijzonder invoerrecht. Nieuwe regeling en verhooging van de omzetbelasting. De heffing wordt verhoogd van 4 tot 6 pCt. en voor zgn. luxe-artikelen van 10 tot 12 pCt. Eenige tot nog toe vrijgestelde artikelen vallen thans wel onder deze belasting of worden nu met een recht van 4 pCt. belast. Accijns en crisisheffingen worden onder den „verkoopprijs” begrepen. Alle Nederlandsche belastingen en heffingen — met uitzondering van het bijzonder invoerrecht zelf — worden onder de „waarde” der goederen begrepen. Navordering geschiedt van alle op 1 October bij groot- en kleinhandelaren en fabrikanten-handelaren in hun handelsbedrijf in voorraad zijnde goederen. (E.V. 13/9/40, pag. 1132; Verordeningenblad No. 25.)

MAANDCIJFERS.

OVERZICHT VAN DEN STAND DER RIJKSMIDDELEN.
Ult. Aug. 1940 (in Gulden).

AFDEELING Ia Dir. belastingen	Kohieren voor den dienst 1940 ¹⁾			Zuiver bedrag der kohieren voor den vorigen dienst t/m dezelfde maand van het vorige jaar ²⁾
	Benaming der middelen	Totaal bedrag	Bedragen, welke zijn teruggegeven of anders dan wegens betaling op de koh. afgeschr.	
Grondbelast. a)	10 821.734	16.544	10.805.190	10.663.614
Inkomst.bel. b)	63.479.527	2.224.084	61.255.443	73.924.512
Vermogensbel. c)	13.123.934	100.068	13.023.867	15.490.433
Verdedig.bel. I	6.985.400	92.087	6.893.313	9.287.272
Opc. v. d. Gem. fondsbel. Wet van 2 Dec. '39 (St.bl. no. 407) ³⁾	18.006.631	199.158	17.807.472	—
Totaal	112.417.226	2.631.941	109.785.285	109.365.831

a) $\frac{1}{2}$ hoofdsom + 20 ocenten op de hoofdsom der gebouwde eigendommen. b) Hoofdsom + 70—88 ocenten. c) Hoofdsom + 75 ocenten.

¹⁾ Voor de belastingen naar inkomen en vermogen bestaan de vermelde bedragen uit $\frac{1}{2}$ gedeelte van het belastingjaar 1940/1941 en $\frac{1}{2}$ gedeelte van het belastingjaar 1939/1940. ²⁾ Voor de belastingen naar inkomen en vermogen bestaan de vermelde bedragen uit $\frac{1}{2}$ gedeelte van het belastingjaar 1939/1940 en $\frac{1}{2}$ gedeelte van het belastingjaar 1938/1939. ³⁾ Voor de Gemeentefondsbelasting bestaan de bedragen uit 15 ocenten over het belastingjaar 1939/1940 en $\frac{1}{2}$ gedeelte van 50 ocenten over het belastingjaar 1940/1941.

AFDEELING Ib Overige middelen	Aug. 1940	Sedert 1 Jan. 1940	Overeenkomstige periode 1939
Benaming der middelen			
Divid.- en tantiëmel. . .	1.071.377	13.842.746	20.343.680
Rechten op den invoer . . ¹⁾	5.277.895	57.838.869	77.103.454
Statistiekrecht	93.809	1.183.371	1.709.579
Accijns op zout	186.002	1.938.445	1.292.638
Accijns op geslacht	1.208.799	6.780.680	4.833.556
Accijns op wijn	41.839	1.130.210	1.282.121
Accijns op bier	3.666.344	21.269.636	19.393.504
Accijns op gedistill.	600.571	6.155.383	5.858.155
Accijns op suiker	5.128.553	37.057.336	38.232.072
Accijns op tabak	4.855.996	29.848.526	25.286.320
Bel. op gouden en zilverw.	63.453	423.868	388.089
Omzetbelasting	6.904.392	62.761.190	57.759.072
Couponbelasting	277.226	2.719.363	3.461.336
Recht. en boeten v. zegel ²⁾	1.254.013	7.726.501	13.499.094
Recht. en boet. v. registr.	1.667.050	7.273.365	9.738.317
Recht. en boet. v. successie, v. overgang bij overlijden en v. schenking	2.537.329	26.455.724	30.653.322
Opbrengst d. loodsgelden	984	83.338	563.654
Totaal	34.805.632	284.488.551	311.397.963

¹⁾ Hieronder begrepen de sedert 11 Februari 1940 ten bate van het Leeningfonds 1940 geheven meerdere invoerrechten (Wet van 26 April 1940, Stbl. no. 404). ²⁾ Hieronder begrepen wegens zegelrecht van nota's van makelaars en commissonnairs in effecten, enz. f 119.547 (Beursbel.) ³⁾ Idem f 813.256.

AFDEELING II. DIENSTJAAR 1939.

Benaming der middelen	Bedrag van de raming	Zuivere opbrengst over het tijdvak van 1 Jan. 1939 tot en met de maand Aug. 1940
Grondbelasting. (1/3 hoofdsom + 20 opcenten op de hoofdsom der gebouwde eigendommen) ..	10.703.000	10.662.873
Inkomstenbelasting ..	82.500.000	95.202.015
Vermogensbelasting ..	21.000.000	21.362.812
Verdedigingsbel. I.	10.500.000	10.885.038
Belasting v. d. doode hand	2.000.000	-2.209.688
Divid.- en tantiëmebel.	27.000.000	26.378.336
Rechten op den invoer ..	96.000.000	122.755.156
Statistiekrecht ..	2.500.000	2.539.018
Accijns op zout ..	2.000.000	1.710.816
Accijns op geslacht ..	7.500.000	7.929.724
Accijns op wijn ..	2.250.000	2.371.202
Accijns op gedistilleerd ..	28.050.000	31.502.614
Accijns op bier ..	8.000.000	9.168.257
Accijns op suiker ..	56.100.000	61.126.759
Accijns op tabak ..	36.000.000	39.507.684
Bel. op gouden en zilwerw.	575.000	636.598
Omzetbelasting ..	82.000.000	88.784.298
Couponbelasting ..	5.500.000	4.682.486
Rechten en boeten v. zegel	23.000.000	18.017.666
Rechten en boeten v. registr.	16.500.000	13.494.674
Rechten en boeten v. successie, v. overgang bij overlijden en v. schenking.	48.000.000	44.218.625
Opbrengst der loodsgelden ..	750.000	658.426
Totalen	568.428.000	615.805.765

OVERZICHT VAN DE INKOMSTEN TEN BATE VAN HET WERKLOOSHEIDSSUBSIDIEFONDS.

Dienst 1940	Bedrag van raming	Zuiver bedrag kohieren tot en met de maand Aug. 1940
Grondbelasting (veertig ten honderd van de hoofdsom; wegens gebouwde eigendommen en vijf en twintig ten honderd van de hoofdsom wegens ongebouwde eigendommen) ..	9.745.000	9.768.176
Personeele belasting (tachtig ten honderd van de hoofdsom naar den eersten, tweeden en derden grondslag) ..	19.000.000	19.503.377
Gemeentefondsbelasting (vijf en twintig opcenten op de hoofdsom) ..	16.000.000	7.404.515
Vermogensbelasting (twee en twintig opcenten op de hoofdsom) ..	2.500.000	1.101.550
Inkomstenbelasting (tien opcenten op de hoofdsom) ..	5.150.000	2.481.733
Totalen	52.395.000	40.259.351

INKOMSTEN TEN BATE VAN HET VERKEERSFONDS.

	Aug. 1940	1940	1939
Motorrijtuigenbelasting ..	394.776	11.182.809	18.428.514
Rijwielbelasting ..	2.634.218	8.046.655	7.579.920
Totalen	3.028.994	19.229.464	26.108.434

INKOMSTEN TEN BATE VAN HET GEMEENTEFONDS.

	Dienst 1939/1940 Zuiver bedrag der kohieren tot en met de maand Aug. 1940	Zuiver bedrag der kohieren voor den dienst 1938/39 tot en met de zelfde maand v. 1939
Gemeente.f. belast. ...	29.783.112	42.052.328
Opc.verm. t. get. v.50	2.503.990	3.528.259

OVERZICHT VAN DE INKOMSTEN TEN BATE VAN HET WERKLOOSHEIDSSUBSIDIEFONDS.

BENAMING DER MIDDELEN	Opbrengst over de maand Aug. 1940	Opbrengst over de maanden Mei t/m. Aug. 1940.
10 opcenten op den suikercijns ..	305.346	713.057
15 opcenten op de rechten van successie, van overgang en van schenking ..	9.842	15.340

De ten bate van dit fonds sedert 11 Februari 1940 geheven meerdere invoerrechten zijn als „Rechten op den invoer” verantwoord onder de rubriek Ib Overige Middelen.

STATISTIEKEN.

BANKDISCONTO'S.

Ned. (Disc. Wiss. 3 28 Aug. '39	Lissabon	4 11 Aug. '37
Bk. { Bel.Bi.Eff. 3 28 Aug. '39	Londen	2 26 Oct. '39
Bk. { Vrsch.inRC 3 28 Aug. '39	Madrid	4 29 Mrt. '39 ¹⁾
Athene	N.-York F.R.B. 1 27 Aug. '37	Oslo
Batavia	2 14 Jan. '37	Ono
Belgrado	5 1 Febr. '35	Parijs
Berlijn	3 9 Febr. '40	Praag
Boekarest	3 12 Sept. '40	Pretoria
Brussel	2 25 Jan. '40	Rome
Buedapest	4 28 Aug. '35	Stockholm
Calcutta	3 28 Nov. '35	Tokio
Dantzig	4 2 Jan. '37	Warschau
Helsingfors	4 3 Dec. '34	Zwits. Nat. Bk. 1 25 Nov. '36
Kopenhagen	4 22 Mei '40	

¹⁾ 1 1/2 % bankwissels i.z. verk. Belgische prod. in het buitenland.
²⁾ Niet officieel bevestigd.

ZILVERPRIJS

GOUDPRIJS

	Londen ¹⁾	N. York ²⁾	A'dam ³⁾	Londen ⁴⁾
17 Sept. 1940 ..	23 1/2	34 3/4	17 Sept. 1940 ..	2125
18 " 1940 ..	23 7/16	34 3/4	" 1940 ..	2125
19 " 1940 ..	23 7/16	34 3/4	" 1940 ..	2125
20 " 1940 ..	23 7/16	34 3/4	" 1940 ..	2125
21 " 1940 ..	23 7/16	34 3/4	" 1940 ..	2125
22 " 1940 ..	23 7/16	34 3/4	" 1940 ..	2125
23 " 1940 ..	23 7/16	34 3/4	" 1940 ..	2125
25 Sept. 1939 ..	23 1/2	39 1/4	25 Sept. 1939 ..	168/—
23 Aug. 1939 ..	18 1/16	37 1/4	23 Aug. 1939 ..	2110

¹⁾ In pence p. oz. stand. ²⁾ Foreign silver in \$c. p. oz. fine.
³⁾ In gulden per Kg. 1000/1000. ⁴⁾ In sh. p. oz. fine.

STAND VAN 's RIJKS KAS.

Vorderingen	7 Sept. 1940	14 Sept. 1940
Saldo van 's Rijks Schatkist bij de Nederlandsche Bank	—	f 1.846.225,81
Saldo b. d. Bank voor Ned. Gemeenten ..	—	" 205.805,24
Voorschotten op ult. Aug. resp. Juli 1940 aan de gemeenten verstr. op a. haar uit te keeren hoofds. der pers. bel., aand. in de hoofds. der grondbel. en der gem. fondsbel., alsmede opc. op die belastingen en op de vermogensbelasting ..	—	—
Voorschotten aan Ned.-Indië ¹⁾ Idem aan Suriname ²⁾ ..	f 77.444.245,35	" 77.489.624,71
Kasvord. weg. credietverst. a/h. buitenl.	" 9.666.982,70	" 9.666.982,70
Daggeldleeningen tegen onderpand ..	" 77.864.071,30	" 77.133.834,91
Saldo der postrek. v. Rijkscomptabelen ..	—	—
Vord. op het Alg. Burg. Pensioenfonds ³⁾ ..	" 77.522.724,24	" 77.662.311,10
Vord. op andere Staatsbedr. en instellingen ⁴⁾ ..	—	—
Vord. op andere Staatsbedr. en instellingen ⁴⁾ ..	" 22.032.818,80	" 22.187.818,80
Verplichtingen		
Voorschot door de Ned. Bank ingev. art. 16 van haar octrooi verstrekt ..	f 7.077.696,76	—
Voorschot door de Ned. Bank in reken.-cour. verstrekt ..	—	—
Schuld aan de Bank voor Ned. Gemeenten.	" 25.571,84	—
Schatkistbiljetten in omloop ..	" 137.345.000,—	" 137.345.000,—
Schatkistpromessen in omloop ..	" 662.800.000,— ⁵⁾	" 692.900.000,—
Daggeldleeningen ..	—	—
Zilverbons in omloop ..	" 23.464.451,50	" 24.454.943,—
Schuld op ult. Aug. resp. Juli '40 aan de gem. wegens a.h. uit te keeren hoofds. d. pers. bel., aand. i. d. hoofds. d. grondb. e. d. gem. fondsbel. alm. opc. op die bel. en op de vermogensbelasting.	" 5.405.564,43	" 3.137.209,85
Schuld aan Curaçao ¹⁾ ..	" 199.840,28	" 119.840,28
Schuld aan het Alg. Burg. Pensioenfonds ³⁾ ..	" 646.046,48	" 918.837,97
Id. a h. Staatsbedr. der P.T. en T. ⁴⁾ ..	" 205.067.561,40	" 197.952.773,19
Id. aan andere Staatsbedrijven ⁴⁾ ..	" 21.500.000,—	" 21.500.000,—
Id. aan div. instellingen ⁴⁾ ..	" 177.021.011,53	" 178.540.971,52

¹⁾ In rekg. crt. met 's Rijks-Schatkist. ²⁾ Rechtstreeks bij De Nederlandsche Bank f 77.000.000,— ³⁾ Idem f 77.000.000,—

OFFICIEELE WISSELKOERSEN NEDERLANDSCHE BANK Valuta's (schriftelijk en t.t.)

	N.-York	Berlijn	Brussel	Zürich	Stockh.	Helsinki
17 Sept. 1940	1.88 3/8	75.35 1/2	—	42.88	44.85 1/2	3.81 1/2
18 " 1940	1.88 3/8	75.35 1/2	—	42.88	44.85 1/2	3.81 1/2
19 " 1940	1.88 3/8	75.35 1/2	—	42.88	44.85 1/2	3.81 1/2
20 " 1940	1.88 3/8	75.35 1/2	30.14	42.88	44.85 1/2	3.81 1/2
21 " 1940	1.88 3/8	75.35 1/2	30.14	42.88	44.85 1/2	3.81 1/2
22 " 1940	1.88 3/8	75.35	30.14	42.88	44.85 1/2	3.81 1/2
23 " 1940	1.88 3/8	75.35	30.11	42.84	44.81	3.81
Laagste d.w.	1.88 3/16	75.43	30.17	42.92	44.90	3.82
Hoogste d.w.	1.88 3/16	75.43	30.17	42.92	44.90	3.82
Muntpariteit	1.469	59.263	24.906	48.000	66.671	6.266

KOERSEN TE LONDEN.

Plaatsen en landen	Not. eenh.	9/14 Sept. '40 Laagste	14 Sept. '40 Hoogste	16/21 Sept. '40 Laagste	21 Sept. '40 Hoogste	21 Sept. '40
Officieel:						
New York	\$ p. £	4.02½	4.03½	4.03	4.02½	4.03½
Parijs	Fr. p. £	—	—	—	—	—
Stockholm	Kr. p. £	16.85	16.95	16.90	16.85	16.95
Montreal	\$ p. £	4.43	4.47	4.45	4.43	4.47
Buenos Aires	Pes. p. £	16.90	17.13	17.01½	16.90	17.13
Niet-Officieel:						
Alexandrië	P. p. £	97.50	97.50	97.50	97.50	97.50
Athene	Dr. p. £	525	525	525	525	525
Bangkok	Sh. p. £	22.12	22.12	22.12	22.12	22.12
Bombay	d. p. r.	18.—	18.—	18.—	18.—	18.—
Budapest	P. p. £	19.75	19.75	19.75	19.75	19.75
Hongkong	d. p. £	14.98	14.98	14.98	14.98	15.—
Istanbul	L.P. p. £	515	515	515	515	515
Kobe	d. p. yen	14.25	14.25	14.25	14.25	14.25
Lissabon	Escu. p. £	99.80	100.20	100.—	99.80	100.20
Madrid	Pt. p. £	37.70	37.70	37.70	37.70	37.70
Montevideo	d. p. p.	25.10	25.10	25.10	25.10	25.10
Rio de Janeiro	d. p. mil. nom.	nom.	nom.	nom.	nom.	nom.
Shanghai	d. p. \$	3.50	3.50	3.50	3.50	3.50
Singapore	d. p. \$	28.18	28.18	28.18	28.18	28.18

1) Nominaal.

KOERSEN TE NEW-YORK. (Cable).

Data	Londen (\$ per £)	Parijs (\$ per 100 fr.)	Berlijn (\$ p. 100 Mk.)	Amsterdam (\$ p. 100)
17 Sept. 1940	4.03½	—	39.95	—
18 " 1940	4.04	—	39.95	—
19 " 1940	4.04	—	39.95	—
20 " 1940	4.04	—	39.95	—
21 " 1940	4.04	—	39.95	—
22 " 1940	4.04	—	39.95	—
23 " 1940	4.04	—	39.95	—
25 Sept. 1939	3.99½	—	40.00	53.20
Muntpariteit	4.86	2.25½	23.81½	40½

DE NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte balans op 23 September 1940.

Activa.			
Binnenl. Wissels, Promessen, enz.	{ Hfdbank. f 61.250.000 Bijbank. " 94.578 Agentsch. " 861.464	f.	62.206.042
Papier op het Buitenland	f.	300.000	
Af: Verkocht maar voor de bank nog niet afgeleverd	—	—	
			300.000
Beleeningen incl. voorschotten in rekening-courant op onderpand	{ Hfdbank. f 152.738.756 1) Bijbank. " 6.278.652 Agentsch. " 54.278.542	f.	159.017.950
Op Effecten enz.	f.	212.314.838 1)	
Op Goederen en Ceelen	"	981.112	
Voorschotten aan het Rijk	"	213.295.950 1)	
Munt en muntmateriaal	"	15.000.000	
Gouden munt en gouden muntmateriaal	f.	1.130.477.054	
Zilveren munt, enz.	"	14.736.051	
			1.145.213.105
Belegging van kapitaal, reserves en pensioenfondsen	"	48.234.760	
Gebouwen en meubelen der Bank	"	4.500.000	
Diverse rekeningen	"	52.753.736	
			f 1.542.503.593
Passiva.			
Kapitaal	f.	20.000.000	
Reservefondsen	"	4.454.251	
Bijzondere reserves	"	13.494.516	
Pensioenfondsen	"	10.956.268	
Bankbiljetten in omloop	"	1.318.361.650	
Bankassigmenten in omloop	"	17.590	
Rek.-Courant } Van het Rijk f — saldo's } Van anderen " 171.341.811,18			171.341.811,18
Diverse rekeningen	"	3.877.509	
			f 1.542.503.593

Beschikbaar metaalsaldo 549.354.987
 Minder bedrag aan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is 1.373.387.460
 Schatkistpapier, rekestreks bij de Bank ondergebracht 54.000.000
 1) Waarvan aan Nederlandsch-Indië (Wet van 15 Maart 1933, Staatsblad No. 99) f 57.977.150

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Gouden munt en 1) muntmater.	Circulatie	Andere opeischb. schulden	Beschikb. Metaal-saldo	Dek-kings-perc.
23 Sept. '40	1.130.477	1.318.362	171.359	549.355	± 77
16 " '40	1.128.389	1.314.789	184.183	543.086	75,3
9 " '40	1.134.487	1.312.709	181.791	536.715	± 76
6 Mei '40	1.160.287	1.158.613	255.183	607.242	83
Data	Totaal bedrag discont's	Schalkist-prom. rechtstr.	Beleeningen	Papier op het buitend.	Div. reken. (act.)
23 Sept. '40	62.206	54.000	213.296	300	53.754
16 " '40	78.270	70.000	210.676	300	52.634
9 " '40	85.578	77.000	207.309	300	52.682
6 Mei '40	9.853	—	217.756	750	20.648

1) Per 1 April 1940 herwaardeering van den goudvoorraad op basis van een depreciatie-percentage van 18 pCt.

FEDERAL RESERVE BANKS.

Data	Goudvoorraad		„Other cash” ¹⁾	Wissels		
	Totaal bedrag	Goud-certificaten ¹⁾		In her-disc. v. d. member banks	In de open markt gehocht	
7 Aug. '40	18.286,8	18.274,0	358,9	3,2	—	
31 Juli '40	18.201,8	18.189,0	377,3	3,7	—	
24 " '40	18.126,8	18.114,0	380,3	2,7	—	
17 " '40	18.038,8	18.028,5	367,6	2,2	—	
10 " '40	17.955,3	17.944,5	360,2	2,0	—	
3 " '40	17.851,3	17.840,5	338,2	2,1	—	
26 Juni '40	17.664,3	17.653,5	378,8	2,3	—	
19 " '40	17.547,7	17.536,5	371,0	2,4	—	
12 " '40	17.212,7	17.201,5	367,7	2,2	—	
5 " '40	17.064,0	17.053,5	348,6	2,8	—	
29 Mei '40	16.944,5	16.935,5	359,0	3,1	—	
22 " '40	16.849,7	16.842,0	374,4	2,3	—	
Data	Belegd in U.S. Gov. Sec.	F.R. Notes in circulatie	Totaal Deposito's	Gestort Kapitaal	Goud-Dek-kings-perc. ²⁾	Algem. Dek-kings-perc. ³⁾
7 Aug. '40	2.445,9	5.280,9	15.595,6	137,5	89,3	—
31 Juli '40	2.447,9	5.247,6	15.574,6	137,5	89,2	—
24 " '40	2.449,9	5.223,3	15.534,9	137,5	89,2	—
17 " '40	2.449,9	5.230,4	15.439,9	137,4	89,0	—
10 " '40	2.449,9	5.232,5	15.335,6	137,2	89,0	—
3 " '40	2.449,9	5.247,8	15.203,4	137,2	88,9	—
26 Juni '40	2.473,3	5.144,5	15.163,0	137,1	88,8	—
19 " '40	2.473,3	5.103,9	15.108,8	137,1	88,7	—
12 " '40	2.477,1	5.081,3	14.789,6	136,2	88,5	—
5 " '40	2.477,1	5.065,2	14.643,3	136,2	88,4	—
29 Mei '40	2.477,1	5.038,4	14.542,4	136,2	88,4	—
22 " '40	2.477,1	4.984,6	14.527,1	136,1	88,3	—

1) Deze certificaten werden door de Schatkist aan de Reserve Banken gegeven voor de overname van het goud, toen de \$ op 31 Jan. '34 van 100 op 59.06 cents werd gedevalueerd.

2) „Other Cash” does not include Federal Reserve Notes or a Bank's own Federal Reserve bank notes.

3) Verhouding totalen goudvoorraad tegenover opeischbare schulden: F. R. Notes en netto deposito.

4) Verhouding tot voorraad muntmateriaal en wettig betaalmiddel tegenover idem.

PARTICULIERE BANKEN, AANGESLOTEN BIJ HET FEDERAL RESERVE STELSEL.

Data	Aantal leening.	Discon-to's en beleen.	Beleg-gingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal depo-sito's	Waar- van time deposits
31 Juli '40	2	8.517	15.461	11.449	35.745	5.320
17 " '40	1	8.517	15.226	11.729	35.877	5.316
10 " '40	—	8.461	15.222	11.660	35.726	5.321
26 Juni '40	1	8.435	15.146	11.669	35.676	5.312
19 " '40	—	8.444	15.152	11.595	35.604	5.306
12 " '40	—	8.469	15.192	11.429	35.644	5.311
5 " '40	1	8.435	15.092	11.308	35.396	5.318
29 Mei '40	1	8.475	15.049	11.203	35.318	5.312
22 " '40	—	8.562	14.982	11.196	35.268	5.312
15 " '40	1	8.643	14.949	11.050	35.146	5.315
1 " '40	1	8.661	14.881	10.859	34.759	5.305
24 April '40	1	8.650	14.934	10.869	34.823	5.313
3 " '40	1	8.469	14.666	10.437	34.260	5.355

BANK VAN ENGLAND.

Data	Metaal	Bankbilj. in Bank. circulatie	Bankbilj. in Departm.	Other Securities	
				Disc. and Advances	Secu-rities
18 Sept. '40	1.140	606.010	24.230	3.730	23.260
4 " '40	890	610.000	20.240	3.870	22.910
28 Aug. '40	930	610.040	20.200	3.880	24.620
21 " '40	1.170	609.590	20.650	8.830	22.430
23 Aug. '39	247.263	508.064	38.353	5.711	24.334

Data	Gov. Sec.	Public Depos.	Other Deposits		Reserve	Dek-kings-perc. 1)
			Bankers	Other Acc.		
18 Sept. '40	157.820	10.880	128.790	52.160	25.110	13,1
4 " '40	146.100	10.850	116.280	48.450	20.880	11,9
28 Aug. '40	147.970	8.830	118.660	51.800	20.870	11,6
21 " '40	151.810	14.540	123.370	48.680	21.570	11,6
23 Aug. '39	99.666	22.371	92.132	36.229	39.199	26,0

1) Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

DUITSCHER RIJKSBANK.

Data	Goud en deviezen	Reuten-bank-scheine	Andere wissels cheques en schatkistpapier	Beleeningen
15 Sept. 1940	77,1	369,2	12.792,5	29,8
7 " 1940	77,4	373,2	12.782,7	18,4
31 Aug. 1940	77,2	415,0	12.890,8	30,6
23 Aug. 1939	77,0	27,2	8.140,0	22,2

Data	Effec-ten	Diverse Activa	Circu-latie	Rekg.-Crt.	Diverse Passiva
15 Sept. '40	61,3	1.200,3	12.396,5	1.464,8	498,7
7 " '40	51,0	1.582,0	12.625,5	1.578,8	485,1
31 Aug. '40	55,9	1.851,4	13.026,5	1.607,6	492,1
23 Aug. '39	982,6	1.380,5	8.709,8	1.195,4	454,8